

AZ OPREDELJENJA CÍMŰ FOLYÓIRAT 1979. ÉVI
10. ÉS 11. SZÁMÁRÓL

1979. október 1. és 5. között Cavtatban megtartották a Szocializmus a világban elnevezésű, hagyományos, nemzetközi jellegű kerekasztal-értekezletet, melynek témája A szocializmus szubjektív erői volt. Az Opredeljenja című folyóirat ez évi 10. számának témáját az értekezleten elhangzott beszámolókból és hozzászólásokból összeválogatott anyag képezi. A beszámolók szövegét kommentár nélkül ismerteti a folyóirat, azaz, hogy a külföldi szerzőkről életrajzi és bibliográfiai adatokat is közöl, amelyek az olvasó kritikus hozzáállását segítik elő.

A tizenhét beszámoló és hozzászólás közül csak néhány fontosabbat emeltek ki:

Az első Aleksandar Grličkov referátuma. Címe: A szocializmus szubjektív erőinek nemzetközi együttműködése és szolidaritása. A bevezetőben a szocialista erők közötti viszonyról van szó. Mivel a szocializmusnak nem sikerült létrehoznia a nemzetközi viszonyok egy új, magasabb rendű formáját, mint ahogy azt a munkásmozgalom kezdetén remélték, még ma is folyik a harc a teljes egyenjogúságért. Manapság a legtöbb kommunista párt a munkásmozgalmon belüli viszonyok gyökeres változásáért száll síkra. Vezérelvük a pártok egyenrangúsága, függetlensége és a pártügyekbe való be nem avatkozás. A szerző továbbá azokat a demokratikus elveket ismerteti, amelyek a szocialista erők nemzetközi együttműködésének feltételeit képezik. Kiemeli, hogy a világszocializmus további fejlődésének előfeltétele a béke, valamint a népek és nemzetek egyenrangúsága. Ezt többek között Engels-idézzel támasztja alá: „... nemzetközi együttműködés csak egyenrangúak között lehetséges”.

Aleksandar Grličkov szerint a munkásosztály és pártja csak úgy válhat egy ország irányító erejévé, ha osztálya és nemzete érdekeiért száll síkra.

A nemzetközi érdekről tárgyalva kiemeli, hogy a nemzetközi érdek nem csupán a nemzeti érdekek összessége, hanem a munkásosztály nemzeti és osztályérdekéből ered. Minden munkásosztály és pártja önként, és

a saját elképzelése alapján képviseli a nemzetközi érdeket. A szerző ezenkívül kitér a szocializmusért folyó harc többféle útjára is. Hangsúlyozza, hogy a különböző utak lehetősége a szocializmus fejlődésének, mint világfolyamatnak a legjelentősebb erőforrása.

Aleksandar Grličkov végezetül a szocialista erők közti viszony és együttműködés ideológiai feltételeinek megteremtését sürgeti.

A következő, szintén terjedelmes beszámoló szerzője Branko Pribičević, melynek címe Szervezett szocialista erők a fejlett országokban (Kelet és Nyugat).

Bevezetőként a szervezett szocialista erők közötti három fontos különbséget analizálja, majd nemzetközi helyzetükről és szerepükről tárgyal. Említést tesz strukturális és funkcionális jellegzetességükről is.

A munkáspártok társadalmi és politikai szerepét elemezve a marxista pártelméletre hivatkozik és kiemeli, hogy csak a forradalmi pártszervezetek képesek a szocialista, proletárforradalomra. Egy forradalmi munkáspárt csak akkor teljesítheti történelmi feladatát, ha meg tudja teremteni az elmélet és a gyakorlat közötti szintézist, mivel a forradalmi elméletet és gyakorlatot nem lehet elkülöníteni.

Továbbá kiemeli a szervezett szocialista erők állam és társadalmi rendszer iránti álláspontjának fontosságát is.

Elemzi a szocialista szervezeteken belüli viszonyokat. A bürokratikus törekvéseket fogyatékosként emeli ki és megnyilvánulás okait vizsgálja.

Branko Pribičević beszámolója végén a fejlett kapitalista országok szocialista erejének „új pártjáról” folyó vitákat ismerteti.

Rade Kalanj és Vjekoslav Mikecin Szubjektív erők a szocializmusban, mint világfolyamatban című hozzászólása a szocialista forradalom szubjektív erőinek kérdéseivel foglalkozik. Ismerteti a szocializmus különböző szubjektumainak létezését alátámasztó legfontosabb tényezőket.

Nikola Pejanović Tapasztalatok a fegyveres erők szerepéről a szocialista átalakulási folyamatban című beszámolójában a párizsi kommüntől napjainkig terjedő időszakban győzedelmeskedő szocialista forradalmat véve alapul, a fegyveres erők szerepét vizsgálja. A fegyveres erők szerepe és jellege attól függ, hogy mely társadalmi erők érdekeiért harcol. Az eddigi szocialista forradalmak mind fegyveres harccal győztek, de ebből nem kell azt feltételezni, hogy ez a törvényszerűség, a jövőben is érvényesül! majd. Valószínű — állítja Nikola Pejanović —, hogy a fegyveres erők szerepe a szocialista forradalomban idővel csökkenti fog. A szerző külön figyelmet szentel a fegyveres erők békés úton történő szocialista átalakulásban való szerepének.

A külföldi résztvevők közül elsőnek Oskar Weiss Az új munkásosztály öntudatának foka című beszámolóját ismertetem. A szerző a következő két fontos kérdésre próbál válaszolni:

1) Mit értünk ma a munkásosztály és a proletariátus fogalma alatt?

2) Mely irányba halad az új munkásosztály mozgalma a fejlett kapitalista, szocialista és a fejletlen országokban?

Válaszkeresés közben utal a következőkre: Noha a fejlett tőkés országok munkásosztálya sztrájkokkal harcolt ki magának némi jogot és kedvezményt, azért továbbra is elnyomott helyzetben van. Weiss szerint a munkásosztálynak a választások körüli várakozások helyett az osztály-ellenséggel való harcra kell felkészülnie.

A szocialista országokban a munkásosztály hatalomra jutásával nem ér véget a forradalom, hanem elkezdődik egy folyamat, amelyben az élcsapat (a párt) eggyéolvad a munkásosztály széles tömegével. Ahhoz, hogy az együttműködés minél tökéletesebb legyen, a munkásosztály öntudatát kell emelni.

Oskar Weiss végezetül a latin-amerikai munkásosztály jellegével és szerepével foglalkozik.

Említésre méltó Bogdan Denitch beszámolója is: Címe: A tömeges szocialista baloldal kialakulását gátló tényezők az USA-ban. Denitch szerint annak, hogy az Egyesült Államokban nincs tömeges baloldali mozgalom nem objektív, hanem szubjektív okai vannak. A szerző e beszámolójában néhány olyan problémát vet fel, amellyel a szocialista baloldali stratégia megfogalmazása iránti szubjektív és objektív szükségletek közötti eltéréseket illusztrálja.

Ezenkívül kiemelhető még Fauad Moursi egyiptomi egyetemi tanár hozzászólása is a középburzsoáziáról, mint szocialista erőről az újonnan felszabadított országokban.

Akit a szocializmus szubjektív erőiről szóló témakör érdekel, valóban kimerítő feldolgozást talál róla az *Opredeljenja* című folyóirat 1979. évi 1C. számában.

A folyóirat 1979. évi 11. számában elsőként Žarko Papić cikke olvasható. Címe: Megjegyzések középtávú tervezésünk időszerű problémáiról. Gazdasági helyzetünk jelenlegi problémáinak oka nem az öngazgatási tervezésben keresendő — állapítja meg Žarko Papić — hanem a „klasszikus” tervezési rendszer és gazdaságpolitika maradványainak következménye. Az elkövetkező középtávú terv kidolgozásakor elsősorban a gazdaság megszilárdítását kell szem előtt tartani. Arra kell törekedni, hogy kiküszöböljük a jelenlegi középtávú terv fogyatékoságait. Rendkívül fontos a tervezés szubjektumainak a terv kidolgozásának folyamatába való bekapcsolódása is.

A következő írás szerzője Dragan Bajić, címe pedig: A közösen megvalósított jövedelem és nyereség elosztásában való részvétel. Bevezetőül a társult munka törvényének megfelelő szakaszait ismerteti és felhívja a figyelmet arra, hogy a társultmunka-szervezetek a gyakorlatban a közös jövedelem helyett adásvételi viszonyokat hoznak létre és nincs közöttük függőségi viszony, sem szolidaritás. Ez tulajdonképpen a törvény formális alkalmazása, habár a közös jövedelemnek nagy fontosságú szerepe van a bővített újratermelés kulcskérdéseiben.

Az *Opredeljenja* című folyóirat e száma több cikket közöl Bosznia és Hercegovina fejlesztési problémáiról:

— Nedeljko Mandić: Adalék az 1981—1985. időszakra szóló fejlesztéspolitikai megvitatásához.

— Vojislav Bajić: Bosznia és Hercegovina relatív fejlettségi (fejletlenségi) foka.

— Divna Janković: Bosznia és Hercegovina lakosságának szerepe a gazdasági fejlődésben.

— Ante Marković: A Bosznia és Hercegovina területén 1961—1971-ig végbement migrációk regionális jellegzetessége és típusai.

— Ante Jekanc: Innováció és műszaki-technológiai fejlődés.

Említésre méltó még Blaženka Despot: A szocialista társadalom és szocialista kultúra című írása is, melyben a szocialista társadalom és kultúra közötti kapcsolat marxista megfogalmazásával ismerkedhetünk meg.

Nusret Muhović cikke is időszerű témával foglalkozik. Címe: A tájékoztatás lényege és osztályjellege a küldöttrendszerben. A szerző a tájékoztatásról mint társadalmi viszonyról beszél és nagy jelentőséget tulajdonít neki, mivel elősegíti a dolgozók és polgárok öngazgatási döntéshozatalát és lehetővé teszi a küldöttrendszer funkcionálását.

A folyóirat 11. száma új rovatot nyitott. Címe: Marxizmus és öngazgatás, amelyben folyamatosan közli majd a sarajevói egyetem harmadfokú interdiszciplináris tagozatán elhangzó előadásokat. E számban először dr. Arif Tanović professzor ünnepi beszámolóját, majd dr. Radosa Smiljaković professzor előadását olvashatjuk, melynek címe: Érdekek — politikai csoportosulás — politikai akció.

Az *Opredeljenja* 1979. évi 11. száma ezenkívül fordításokat és könyvismertetőket is közöl.